

Novum

A Magyar Érdemrend tisztikeresztjével tüntették ki Sipos Gábort

A rangos magyar állami kitüntetés átadására Magyarország kolozsvári főkonzulátusán került sor 2015. június 12-én. Ugyancsak ezen a napon vette át a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét Németh Júlia újságíró, néprajzkutató, műkritikus, a Barabás Miklós Céh alelnöke, akit Kolozsi Tibor Munkácsy-díjas szobrászművész, a Barabás Miklós Céh elnöke laudált. Dr. Ráduly-Zörgő Éva Ilona logopédus, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE) pszichológia és neveléstudományok karának megbízott adjunktusa szintén a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét vehette át. Bitay Levente konzul laudálta.

Dr. Sipos Gábor, a BBTE Történelem és Filozófia Karának egyetemi docense, az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltárának levéltárosa, az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöke a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét vehette át Mile Lajos főkonzultól. Laudációját dr. Pál Judit, a Magyar Történelmi Intézet igazgatója olvasta fel, amelyet az alábbiakban közlünk.

(Szerk.)

Dr. Sipos Gábor laudációja

A ma ugyan Szatmár megyéhez tartozó, de egykori szilágysági faluban, Erszodorón Sipos János református lelkész családjában a reformáció emlékűnepe kétszeresen is emlékezetes nap volt 1951-ben. Ugyanis előző nap született meg Gábor első fiúként a családban. Sipos Gábor azonban sokkal inkább kötődik a szintén szilágysági Krasznához – magát mindmáig krasznaiként határozza meg –, ahol gyermekkorra nagy részét töltötte, miután édesapját 1956 tavaszán az ottani egyházközség lelkipásztorává választotta. A múlt iránti érdeklődés korán felébredt a serdülőben, és még középiskolás diákként felkereste Jakó Zsigmondot, aki rögtön feladattal bízta meg, és később is mentora maradt. A krasznai középiskola elvégzése után úgy döntött tehát, hogy nem édesapja hivatását, hanem inkább a történelmi pályát választja.

Miután befejezte egyetemi tanulmányait, a korabeli szóhasználat szerint „kihelyezték”. A kötelező három év tanítás a mezősegyesi lakosságú faluban, Noszolyban hozzájárult mind személyisége formálódásához, mind a román

Dr. Pál Judit egyetemi tanár,
a BBTE Magyar Történeti Intézetének
igazgatója

(Fotók: Kiss Gábor)

Egyetemen oktató Dáné Veronkával együtt készítette el. Munkásságának eredményeképpen a négy évtized alatt megduplázódott a levéltár állománya. Annyira, hogy kinőtte régi helyét a Farkas utcai templom kerengőjében, és most éppen új helyre költözik. Számos olyan, általában elnéptelenedett egyházközség levéltárának iratai kerültek a gyűjtőlevéltárba, amelyek különben elkalódtak, elenyésztek volna. Az egyházmegyei irategyüttesek beszállítását a szakosítottabb kezelés és a könnyebb hozzáférés indokolta. A fáradságos gyűjtőmunka, az anyagok dobozolása, feldolgozása, leltározása mind-mind olyan apró hőstett, amelyről a hétköznapokban nem veszünk tudomást, de amely által múltunk egy-egy darabját őrizzük meg a jövő számára. Levéltárosként már több elismerést is kapott: 2002-ben *Kormos László-díjjal*, 2011-ben *Pauler Gyula-díjjal* tüntették ki.

Tudományos munkásságának jelentős része is a levéltárhoz, könyvtörténethez, református egyháztörténethez kötődik. Ez utóbbi elismeréseképpen különben 2005-ben a bibiafordító Károliról elnevezett díjat kapta meg. Jól jelzi emberi habitusát, együttműködésre való hajlamát, hogy számos kiadványa jelentős részét különböző kollégákkal közösen készítette. Szerző- és szerkesztőtársai között ott találjuk az erdélyi magyar történészszakma többségét, Jakó Zsigmondtól a tanítványból szerzőtárrá avanzált Dáné Veronkáig. Utóbbi mellett meg kell még föltétlenül említenünk a diákkori jó barátot, Tonk Sándort, valamint a barátot és munkatársat, Buzogány Dezsőt. Sipos Gábor így egyben összekötő kapcsot is jelent a történészek és egyháztörténészek, református teológusok között, hiszen a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanárai közül Kolumbán Vilmos József úgyszintén a munkatársai közé tartozik.

kultúra és mentalitás jobb megértéséhez, hiszen itt került először közeli kapcsolatba egy erdélyi román közösséggel.

Egykori tanárának és mentorának, Jakó Zsigmondnak nagy szerepe volt abban, hogy a falusi tanárkodás csak kitérő, és azóta is kifogyhatatlan anekdoták forrásává vált, hiszen a kötelező három év letelte után, 1977 őszétől az Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltárának levéltárosává nevezték ki. A maga választotta szakma és a református lelkészi örökség így szépen egymásra talált, és most már közel négy évtizede a gyűjtőlevéltár vezetőjeként buzgólkodik az erdélyi református egyház írásbeli hagyatékának mentésén és annak tudományos feldolgozásán. A gyűjtemény ismertető leltárát egykori munkatársával, ma a Debreceni

Öt könyvének, több mint száz tanulmányának és a hús általa szerkesztett kötetnek még felsorolása is szétfeszítené az időkereteket, így csak hármat emelek ki közülük. Munkatársaival 2001-ben nagy jelentőségű és az erdélyi kora újkori egyház-, de a művelődés és társadalomtörténet számára is igen fontos vállalkozásba kezdtek, a református egyház zsinatai iratainak kiadásába. 2000-ben az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozatban megjelent könyve, *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása* egy sajátos erdélyi intézmény gyökereit vizsgálta, bemutatva annak kialakulását a 17. század második felétől a 18. század elejéig. 2012-ben megjelent kötetében (*Reformata Transylvania. Tanulmányok az Erdélyi Református Egyház 16–18. századi történetéhez*) pedig összegyűjtötte és kiegészítette az Erdélyi Református Egyház történetéről írt dolgozatait, ezzel nélkülözhetetlen segédeszközt nyújtva a kérdés iránt érdeklődők számára.

Előreszaladtam az időben, hiszen az 1989-es decemberi események Sipos Gábor számára is jelentős fordulatot hoztak. Bár egyházi levéltárosként ő korábban is sok más kollégájánál kedvezőbb helyzetben volt, szakmájának élhetett, de ez a kedvezményezett helyzet igen viszonylagos volt. Az állambiztonság fokozott éberséggel figyelte az egyházakat, és a külföldi kutatóutak vagy konferenciák is az elérhetetlen álmok kategóriájába tartoztak. 1989 decembere egy egész nemzedék euforikus élménye nyomán Sipos Gábor életében is egy közéleti szempontból igen aktív szakasz következett. Tevékenysége azonban – egy rövid politikai kitérő után – megmaradt szakmai-egyházi keretekben. Kezdetektől fogva Jakó Zsigmond hívó szavára bekapcsolódott az Erdélyi Múzeum-Egyesület újjászervezésébe, 1990-től titkára, majd főtítkára, 2004-től alelnöke, 2010 óta pedig elnöke ennek a nagy múltú és remélhetőleg nagy jövőjű intézménynek, amelynek fontosságát az erdélyi magyar tudományművelés és -népszerűsítés szempontjából nem lehet eléggé hangsúlyozni. A 150 éves intézmény vezetése, a kutatóintézet fenntartása embert próbáló feladat, amely számára a szó szoros és átvitt értelmében is *nobile officium*, és amelyet becsülettel és kitartással végzett és végez.

Ha a két egész embert kívánó feladat nem lenne még elég, másfél évtizede ehhez egy harmadik is társul: miután 1998-ban Szegeden doktorált, az év tavaszától fogva a Babeş–Bolyai Tudományegyetem adjunktusa, majd docense, és nemes hivatásként igyekszik a történelem, könyvtár és levéltár szakos diákokkal megismertetni a kora újkori Erdély történetét, az erdélyi levéltárakat, nyomdákat, régi kiadványokat. Tanítványait igyekszik bevezetni a kutatás rejtelmeibe is, így az ő útmutatása alapján állították össze a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár Régi Magyar Könyvtár-gyűjteményeinek katalógusát, amely 2004-ben jelent meg. Közben 2011-ben a Debreceni Egyetemen habilitált, és tavalytól doktori hallgatók irányítását is végzi. Mellette publikál, hazai és külföldi konferenciákon vesz részt, és a jó értelemben vett tudomány-népszerűsítés feladatát sem hanyagolja el.

Feleségével, Virág Erzsébettel négy évtizede élnek boldog házasságot, három fiút neveltek fel együtt, és már három unoka is vidámítja a nagy családi összejöveteleket.

Sipos Gábor az 1980-as évek óta a Kolozsvár-alsóvárosi Református Egyházközség presbitere, 1990–1996 között a főgondnoki tisztséget is viselte. 2001-től a Romániai Református Egyház Zsinatának tagjává választották, a zsinat jegyzői tisztségét is ő látja el. A zsinat munkáját, az egyházi törvényhozást nagyban segíti kiváló felkészültsége mind az egyháztörténet, mind az egyházi jog terén.

Gondolom, már a fentiekből is kiderült, hogy Sipos Gábor, aki ma az erdélyi magyar közösség egyik oszlopa, már jó ideje és bőségesen rászolgált a kitüntetésre. Azonban a szakmai és közéleti tevékenysége mellett végül szólnom kell röviden emberi habitusáról is, hiszen olyan kollégát, jó barátot tisztelhetünk benne, akit mindenki nagyra becsül és szeret; aki nemcsak kiváló szakember, hanem türelmes és elnéző, becsületes és nagyvonalú ember, bölcs humorával képes lefegyerezni az indulatokat.

Összefoglalásképpen ő is elmondhatja eddigi pályájáról, amit Pápai Páriz Ferenc a nevezetes szótárának előszavában írt:

„Bőséges vigasztalásomra szolgál, ha valamivel hasznára voltam a köznek, ha felebarátom épülésére szolgáltam, ha elhivatásomhoz méltó művet alkottam, ugyanis [...] a hivatásnak fizetség nélkül szolgálni, Pallas zászlaja alatt, elegendő nyereség, s a tudományokat önmagukért, nem csekélyke nyereség okából, szeretni és művelni is, kezdettől fogva gyönyörűség volt.”

Pál Judit

Az V. Erdélyi Teológus-Doktorandusz szimpózium

Folyó év szeptember 25-én került sor az V. Erdélyi Teológus Doktorandusz szimpóziumra, amelynek témája *az egyház* volt. A jogtörténeti és egyházjogi, etikai és kommunikációtudományi, csoportdinamikai és pasztorálpszichológiai előadások úgy összpontosítottak a főtémára, hogy a részterületek aktuális kérdéseiből jelenítettek meg néhányat.

A konferencia első előadását dr. Varga Attila jogász, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület főgondnoka tartotta *Az egyház és állam jogilag szabályozott kapcsolatának aktuális kérdései* címmel. Rámutatott, hogy mind az állam, mind az egyház hatalmi tényező egy adott társadalomban. Míg az állam politikai hatalommal bír, az egyház a hit tekintélyére támaszkodik. Mindkettő önálló szabályozási rendszert alakított ki, de ezek keresztezik egymást adott ponton. Az állam szempontjából az állam és egyház kapcsolata alkotmányjogi kérdés, és ennek közjogi és magánjogi jellege is van. Manapság többnyire a lelkiismereti szabadságból vezetik le a vallásszabadságot, és erre hivatkozva határozzák meg az egyházak jogállását. Romániában sincs ez másként. Jogszabályaink a lelkiismereti szabadságból származtatják az egyházak jogállását, és ennek két területét